

SEXUÁLNÍ DEVIACE U ŽEN

P. Weiss

Sexuologický ústav UK, LF UK, Praha

Ze sexuologického hlediska lze za normální považovat takové konsenzuální (souhlasné) sexuální aktivity, které se odehrávají mezi psychosexuálně a somatosexuálně dostatečně zralými a pokrevně v přímé linii nespřízněnými partnery, a jež nevedou k jejich psychickému a/nebo tělesnému poškození. Nejvážnějším narušením normy v této oblasti jsou pak sexuální deviace, v nové terminologii tzv. parafilie.

Sexuální deviace považujeme za kvalitativní odchylku struktury sexuálního motivačního systému. Vnější projevy sexuálních deviací zahrnují širokou škálu aktivit od neškodného a spíše jen společensky obtížného chování (exhibice, cross-dressing) až po nejnebezpečnější trestné činy proti lidské důstojnosti, zdraví či životu obětí. Společensky nebezpečné sexuální deviace se mohou projevit jako sexuální delikt.

V zásadě rozeznáváme sexuální deviace dvojího druhu – deviace v aktivitě (například exhibicionismus, voyeurismus, frotérismus, patologická sexuální agresivita, sadomasochismus) a deviace v objektu (například pedofilie, fetišismus, nekrofilie, zoofilie, transvestitismus). Kromě těchto základních pak rozeznáváme deviace kombinované či polymorfní, u nichž se vyskytuje současně více druhů deviantních preferencí.

Sexuální deviace se často považují za téměř výhradně mužskou záležitost. K nekonformním sexuálním projevům žen je obecně společnost podstatně tolerantnější než k deviantnímu chování mužů. Pokud bude deviantní žena exhibovat z okna svého bytu, asi se málokterý kolemjdoucí muž bude cítit sexuálně viktimizován a je asi málo pravděpodobné, že vyhledá policii a oznámí její chování. Rovněž starší pán nabízející bonbóny holčičkám na dětském hřišti bude jistě nápadnější než žena s podobným chováním. Tyto postojové diskrepance odráží i móda – muž v ženských šatech při transvestitických aktivitách asi na ulici vyvolá všeobecnou pozornost, ženy v kalhotách jsou už mnoho desetiletí naprosto běžným jevem. Ženy jsou dodnes vnímány spíše jako oběti sexuální dominance a sexuálního násilí ze strany mužů. U mnoha lidí přetrvává představa, že sex je něco „co ženy mají a muži chtějí“, nebo něčeho „co muži dělají ženám“.

Při studiu deviantologické literatury je nápadné, že zmínky o sexuálních odchylkách u žen jsou velmi vzácné. I mezi pachateli sexuálních deliktů jsou ženy naprostou výjimkou, a pokud jsou pro podobný trestný čin vyšetřovány, je méně pravděpodobné než v případě mužských pachatelů, že budou taky souzeny a odsouzeny. Sexuální delikventky však přesto nepochybně existují, i když je jich méně než u mužů. Poměr mezi muži a ženami v souborech pachatelů sexuálních deliktů se odhaduje na 10 : 1 až 20 : 1. Feministky sice tvrdí, že tento rozdíl je tak velký spíše díky kulturním vlivům než pro biologické dispozice, přesto však podobný poměr platí i v kulturně velmi odlišných společnostech.

Například ve Velké Británii spáchaly v letech 1975 až 1984 ženy 1,5 % pedofilních deliktů a 1 % sexuálních deliktů obecně. Jejich pedofilní delikty byly nejčastěji incestního typu, při sexuálně násilných činech byly ve většině případů tyto ženy odsouzené pro napomáhání trestnému činu jako spolupachatelky muže, který se dopustil znásilnění.

Sexuální delikventky tvoří celkem 1,65 % ze všech odsouzených žen v USA. Byly trestány většinou pro sexuální zneužití, méně pak pro sexuální agresi – to pouze asi v sedmině případů. Pro znásilnění však byly trestány častěji než v Británii jako hlavní pachatelky, tedy nějakou pouhou spolupachatelky mužů.

Mezi odborníky existuje shoda ve zjištění, že většina sexuálních deliktů žen má formu sexuálního zneužití dětí, a to zvláště v rámci příbuzenstva (incestního typu). Na rozdíl od mužských pachatelů jsou oběti jejich činů méně specifické dle pohlaví (některé výzkumy uvádějí převážně homosexuální charakter, jiné však heterosexuální charakter pedofilních deliktů páchaných ženami, přičemž asi třetina pachatelek zneužívá děti obou pohlaví).

V případech pedofilních deliktů páchaných ženami často nejde o pouhý jednorázový akt zneužití, ale o opakované pedofilní aktivity. Případy znásilnění páchaných ženami jsou popisovány vzácně. Pokud se ženy dopouštějí sexuálního násilí, obvykle jsou objektem příbuzní nebo známí, a na rozdíl od obětí mužských sexuálních agresorů častěji i stejného pohlaví.

V žádném z výzkumu se však autoři vůbec nezabývali otázkou možné přítomnosti deviace u pachatelek sexuálních deliktů. Je pravděpodobné, že počty deviantních mužů skutečně počty deviantních žen podstatně převyšují. Zdá se, že příroda má více problémů při vytváření muže než ženy – o této skutečnosti svědčí i vyšší počet narozených mužů a současně i jejich vyšší mortalita.

Přitom některé deviace se u žen budou vyskytovat relativně častěji, a to zvláště ty, které jsou spojeny s taktilními vjemy, svazováním a podrobením se. Americký sexuolog Money vidí příčiny tohoto jevu ve skutečnosti, že ženy jsou v proceptivních (pregenitálních) erotosexuálních fázích závislejší než muži na doteku, tedy že hmat má u nich větší význam pro erotické a genitální vzrušení a orgasmus. U mužů je jejich sexuální reaktivita více závislá na zraku a na vizuálních sexuálních představách. Parafilní syndromy přitom mohou být dle autora pojímány jako poruchy představitivosti: deviant je ten, kdo dosahuje sexuálního vzrušení na základě chybných (neadekvátních) představ. Biologické či eventuální fylogenetické příčiny těchto rozdílů mezi muži a ženami však nejsou známy.

Stanovení prevalence sexuálních deviací u žen komplikuje i skutečnost, že na rozdíl od mužů nejsou psychofyzilogické vyšetřovací metody (tedy především vulvoplethysmografie) u žen dostatečně spolehlivé. Na rozdíl od mnoha mužských pachatelů relativně málo sexuálně kriminálních žen uvádí sexuální vzrušení jako významný motivační faktor svého deliktu.

Je přitom zřejmé, že i když žena trpí parafilíí, je pouze málokdy delikventní. Kromě uvedené vyšší společenské tolerance pro nekonformní sexuální chování žen v tom může hrát roli i skutečnost, že deviantní žena je pravděpodobně více než deviantní muž schopna realizovat své odlišné potřeby na fantazijní úrovni nebo v rámci partnerského vztahu. I v případech, že se ženy sexuálních deliktů dopouštějí, jejich chování je podstatně méně agresivní než u mužských pachatelů. Je tedy i méně pravděpodobné, že budou vyšetřovány a souzeny. Někteří autoři vidí možné příčiny tohoto jevu v hormonální podmíněnosti agresivního chování, v přímém spojení agresivity a hladiny plazmatického testosteronu, která je u žen samozřejmě podstatně nižší než u mužů.

Z epidemiologického hlediska je velmi obtížné stanovit nejenom výskyt sexuálních deviací u žen, ale z uvedených důvodů je obtížné určit i skutečný rozsah ženské sexuální delikvence. O tom, že alespoň v případech sexuálního zneužití bude ženská latentní kriminalita velmi vysoká, nebo alespoň podstatně vyšší než je uváděno v policejních statistikách, nepřímo svědčí data z výzkumů sexuálních zkušeností obyvatelstva. Ženy jsou podle některých výzkumů odpovědné až za 43–60 %

sexuálních zneužití uváděných studenty a za 40–45 % zneužití uváděných trestanými sexuálními delikventy. V našem reprezentativním výzkumu sexuálního chování českého obyvatelstva uvedlo v roce 1998 z celkem 10 % v dětství (do 15 let věku) zneužitých českých žen jako pachatelku dospělou ženu pouze 1 % z nich, z celkem 7 % zneužitých českých mužů však bylo zneužito ženou až 41 %.

*Petr Weiss
Apolinářská 4
128 00 Praha 2*